

Tisza István emlékezete.

— A Nemzeti Társaskör gyászünnepe. — Beöthy Zsolt Tisza Istvánról. —
A református egyház kegyelele. —

Budapest, okt. 31.

Egy éve immár, hogy gonosz kezek durva erőszakkal kidöntötték az élet sorából a nemzet reményiségének legerősebb oszlopát. Egy éve, hogy Tisza István kihűlt véres teteme csöndesen porladozik a geszti sírboltban. Iszonytató, rémes esztendő, a mely az ő halálával kezdődött s a mely a szavunkat, a szabad lélekzetünket és a nemzet elhanyagolt életét is beletemette Tisza István sírjába. De Tisza István szelleme a megihlető hazaszeretet szárnyán kilép a sírjából s mint tüzes lángoszlop mutatja a megtisztulásnak és a fölemelkedésnek útját.

A Nemzeti Társaskör, az Országos Nemzeti Munkapártnak elődje és hagyományainak jogutódja, ma a gyászos évfordulón kegyeletes ünnepet ült Tisza István emlékére. Ez a kör látta legközelebről az elesett nemzeti hősnak önfeláldozó küzdelmeit a haza szolgálatában; ez a kör volt mindvégig hűséges részese az ő közéleti törekvéseinek, ez kísérte végig őt eszméinek diadaláért, az ország biztosságáért, nyugodt fejlődéséért és jövő nagyságáért folytatott szakadat-

lan harcaiban. Így érthető és méltó, hogy elsőnek a Nemzeti Társaskör pattantja föl a geszti sírbolt zárját s mély megilletődéssel szemléli és könyvesen szemlélteti vezérének lüdüklő szel-lémalakját.

Lélekemelő ünnep volt. Társadalmunk színe-java (hölgyek is nagy számmal) megjelent, hogy áhitattal hódoljon Tisza István emlékének. A kormányt *Pekár Gyula* miniszter és *Karafiáth Jenő* államtitkár képviselte. *Berzeviczy Albert* elnökölt s megnyitó beszéde mint a templom-torony első harangszava ütötte meg fülünket. Azután *Beöthy Zsolt* olvasta föl remekbe írt esszéjét Tisza István életéről, egyéniségéről, gránitszikla-jelleméről, küzdelmeinek ragyogó nemzeti tartalmáról. Maga az író is könyekig meg volt hatva s a hallgatósága szíve mélyéig megrendülve hallgatta előadását. Végül *Kozma Andor* gyönyörű költeménye következett, a mely a klasszikus tragédia fenségében énekl meg a tragikus hős halálát.

A Nemzeti Társaskör emlékünnepét megelőzően a református egyház adózott kegyelettel Tisza István emlékének. A Kálvin-téri református templomban volt gyászistentisztelet, a melyen *Németh István* püspök mondott tartalmas, velős, szárnyaló beszédet.

Részletes tudósításunk alább következik.

Beöthy Zsolt emlékbeszéde a Nemzeti Társaskörben.

A Kálvin-téri református templomban tartott istentisztelet után a meghatott közönség átvonult a Nemzeti Társaskörbe. Az utvonalon a Magyar Nemzeti Szövetség egyetemi ifjusága és a Magyar Asszonyok Szövetsége tartotta fenn a rendet, gyászfátyollal bevont nemzetiszínű kar-szalagos rendezőkkel. A közönség is gyászfátyo-los nemzetiszínű szalagot viselt. A magyar had-seregnek egy díszcsapata is részt vett Tisza Ist-ván emlékének megünneplésében s a Nemzeti Társaskörben sorfalat álltak a déleceg sástollas leventék, mély megilletődéssel a szemükben.

Az ünnepies rendkívüli közgyűlést a tár-saskörben *Lukács László*, a kör igazgatója nyi-totta meg s néhány rövid szóval *Berzeviczy Al-berter* ajánlotta a mai nemes emlékezés elnökéül. Templomi csönd várta az eseményeket.

Berzeviczy Albert megnyitója.

Berzeviczy Albert elfoglalván az elnöki széket, a következő beszédet mondotta:
Tisztelt közgyűlés! Megilletődve lépek erre a dobogóra, a melyről még alig több mint egy év előtt hangzott el a teremben, mint akkor még pártkörben, utolszor annak szava, a kinek emlékére gyűltünk ma össze. Még akkor is, a fenyegető összeomlás előtt, mikor végveszélyben volt a haza, mikor párt-jának és neki az önálló szerepről önként le kellett mondania, lelke csodás erejével tudott erőt csöpög-telni csüggedő hiveiba, tudott reményt kelteni ben-nünk, tudta megédesíteni az áldozatot, a melyet hoznunk kellett. Éreztük, hogy senki sem oly joga-sult áldozatot követelni másoktól, mint ő, a kinek egész élete az önfeláldozás tényeinek egyetlen soro-zata volt, a ki végül azzal a szilárd megnyuvással

áldozta fel életét is, hogy mint végperceiben rebegte: *Ennek így kellett történnie!*

Akkor, a mikor ma egy éve elvesztettük őt, a mikor a nagy összeomlás közéletünk legnagyobb alakját is maga alá temette, a lelkiismeretlenül félte-vezetelt nemzetnek nem volt ereje szembeszállni azokkal, a kiknek a gyalázatos merénylet fölötti fel-háborodás, a veszteség fölötti fájdalom minden megnyilvánulását elnyomni érdekében állott. Csak így történhetett meg az, hogy Tisza István mint egy gyilkos merénylet áldozata, sírba dőlhetett és sírba szállása fölött majdnem egy év elmulhatott, a nélkül, hogy a közrészvét és gyász hozzá és nemzetéhez méltóan megnyilatkozhatott volna. Be kellett, hogy teljen azok büncinek mértéke, a kik az ő letűnését is a forradalom vivmányai közé sorollák, ki kellett pattaniok a levéltárak homályából azoknak a til-koknak, a melyeket ő büszke daccal zárt kebelébe, hogy az elvakultak is világosan lássák: kik voltak azok, a kik őt legyőzték és ki volt az, a kit ő legyőztek.

Ebből a körből, a mely neki második otthona volt, a melynek tagjai rajongással ragaszkodtak hozzá akkor is, a mikor a gyűlölet és rágalom nyi-lainak egész zápora hullott reá, merték könnyezve állni körül ravalatát s nem a késő megbánás és megtérés, hanem a mindig hű és változhatatlan sze-retet és elismerés érzésével gyászolják őt, ebből a körből indul ki az első lépés arra, hogy a nemzet Tisza Istvánnak megadja azt, a mit halálakor tőle megtagadni látszott.

Körünk bizottságot küldött ki egykori nagy vezérünk emlékének megörökítése végett s a mai rendkívüli közgyűlésen, mint egyváltal emlékünnepeit kívánja határozattal emelni e bizottság javaslatait, abban a meggyőződésben, hogy kezdeményezésünk a nemzet mind szélesebb rétegeiben fog visszhangra találni.

Tisztelt közgyűlés! Tisza István halála pótol-hatatlan veszteség elárvult, összetört, szétszaggatott, mindenétől megfosztott, s még mélyen meg is alá-zott nemzetünkre nézve. De ne feléjdjük, hogy halá-lával nagy örökség is szállott reánk: Nemcsak életé-nek emléke, emberi egyéniségének és politikai jelle-mének fölemelő példája, hanem főképp nemzete jö-vőjébe, hivatásába vetett rendíthetetlen hitének örök-sége. Ez a hit nem szállott vele sírba, ez a hit él a jelen minden sanvaruságai között, ez a hit vet fényt bukásának mély, sötét éjszakájába. Az ő emlékének azzal áldozunk legméltóbban, ha ezt a hitet meg-őrizzük, ápoljuk, hogy tette izmosodjék s meghozza az ő eszméinek és nemzetének a feltámadást!

Üdvözlöm a kör tagjait és tisztelt vendégeinket és fölkérem *Beöthy Zsolt* tagtársal emlékbeszéde megtartására.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó beszéd után az elnök a jegyzőkönyv írására *Mikszáth Kál-mánt*, hitelesítésére pedig *Kálmán Gusztávot* és *Lestyánszky Sándort* kérte föl. Azután átadta a szót *Beöthy Zsolt*nak.

Beöthy Zsolt beszéde.

Tisztelt hallgatóim!

Ma egy esztendője, éppen ez órában esett el Tisza István. Elesett a magyar becsület, a magyar igazság, a magyar hazaszeretet mézején. Elesett, egész nemzetének emlékezetébe idézven a világgöl-tészet leghiresebb és legremekőbb gyászbeszédéből azokat a rettenetes szavakat, melyek a meggyilkolt Caesart siratták:

Oh mily esés volt az, jó honfiak!

Elestem akkor én, ti és mi mind,

Még véres ármány kérkedett felettünk.

Igy esett el ő is és így estünk el vele mind-nváian. De távozhatik-e földi ember nagyobb és szomorubb tisztességgel közülünk, mint ha emel-kedő, magasodó, felszálló alakjának árnyéka elbo-ritja az egész hazát, millióknak szorongó szívében azt az érzést vérvé föl: hisz vele együtt egész vilá-gunk összeomlott, mint hogy ha ezt a világot ő maga tartotta volna. Minden romokban körülöttünk. A világ nagy hatalmai, a népszabadság jelszavát harsogó zsarnokság vett rajtunk erőt a csatamező-kön: az emberi igazság álarcában pusztító elvete-mültség tett tönkre idebenn: „a hazugság fejedel-meit”. Annak a régi magyar hősiességnek képe és sugallója, mely négy hosszú esztendőn át őseihez méltón állta meg helyét a csatapiacokon s a haza határait az egész, ellenünk harcoló világgal szem-ben meg tudta védelmezni: ennek a csodálatos hő-siességnek leghatalmasabb sugallója s egyzersmind képe ő volt előttünk. Annak a rendíthetetlen haza-szeretetnek is, melyre ádáz benső eltenségeink fenték fegyverüket, megint ő volt legmegragadóbb képe, leg-beszédeesebb sugallója, legerősebb bástyája. A két-ségsbeesés óráiban, melyek reánk szakadtak, úgy tetszett mindnyájunknak, mintha az ő alakjának utolsó sóhajával a nemzet régi lelkéből is elszállott volna valami.

Hogy nemzete dőljön porba vele.
Igy éri csak ezt fel az alacsony,
Igy léphet a lába a nép tetemére
S típródhat azon gaz kénye szerint.
Ám a ledölt hős szellemalakját
Felvonja magához az isteni kör.
Hogy éljen örökké és a magasból
Fényt hintsen az éjbe örökre alá.
Áldom ezért a hőst, ha bukott is,
Áldom ezért az isteneket,
Szánom a népet, a porba tiportat,
De átok, ah átok, ezerszeres átok
A hőst megirigyelt gyilkosokon! . . .

Első Lemur:

Úgy gondolom, hogy az a sorstragédia,
Mely minden felvonás után e boltba tesz
Egy-egy koporsót, itt e nagygyal most betelt.
A szörnyű sors haragja bizony véget ért,
Lesujtva végül már a legnagyobbat is.
Hosszú időig zárva lesz e síri bolt,
A végzet elpihen, — távozzatunk.

Másik Lemur:

Vigyázz! Ne még! . . . Kerán van. Nézz ki csak!
Mit hoznak ott? Megint koporsót? —
Úgy látszik azt . . . és erre hozzák.

Első Lemur:

Igaz! . . . Óh, rettenet! Milyen hamar
Tér nem koros apjához ifjan a fia! . . .

Kar:

Óh, ti hatalmas, nagy haragú
Istenek, én leborúlva eségek:
Elég! elég! elég!

Ellen-kar:

Nézzétek, az égnek boltozatán
Mily ragyogó új csillag az ott!
S mily isteni tiszta fénnel ég! . . .